

Міськов Геннадій Васильович,
молодший науковий співробітник відділу української жестової мови,
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
<https://orcid.org/0000-0002-4135-8880>
ittek@ukr.net

ОСВІТНІ ПОТРЕБИ ГЛУХИХ ЗДОБУВАЧІВ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНІ ДЕТЕРМІНАНТИ

*«Ми повинні прагнути до інклюзії
через розуміння потреб»*

Ігор Кобель, 2018

Освітня потреба – стан суб’єкта в освітньому просторі, який виявляється і як інтенція, що визначається диспозицією суб’єкта в полі освітніх послуг, і як суб’єктивне прагнення до знань, умінь і навичок. Попри мінливість, «пластичність» детермінант людської поведінки, тобто взаємообумовленість потреб, інтересів, мотивів, прагнень і їх щільне поєднання в конкретній ситуації, на наше розуміння, освітня потреба є визначальним феноменом, що обумовлює якість більш складних освітніх орієнтацій й інтересів [2-3].

Освітні потреби й інтереси є джерелом магістральних прагнень людства, детермінантами соціокультурної і цивілізаційної специфіки.

Освітні потреби в умовах сучасного педагогічно-гуманістичного розуміння, на думку Луман Н., 2005; Пітерс Дж. Д. 2004 та ін., визначаються не стільки відсутністю чи неповнотою знань, скільки необхідністю побудови ефективних соціальних практик самоорганізації..

Системне бачення розуміння *освітніх потреб* глухих (De Meulder & Neuerick, 2013; Russell & McLaughlin, 2018; Stone, 2009), безлічі семіотичних ресурсів і комунікативних стратегій сучасної парадигми соціокультурності [1,4,5]. Науковці, професійні організації звертають увагу на більш компетентне задоволення освітніх потреб різноманітних глухих здобувачів.

Глухота впливає на перебіг навчання дитини, особливо у розумінні та виробництві мови (мов), уникненні мовної депривації, подоланні дефіциту інформації. Хоча багато теорій виникли протягом багатьох десятиріч років,

фахівці погоджуються, що здобуття освіти повинно дотримуватися індивідуальних потреб, можливостей, здібностей. Наприклад, у США 9 з 10 глухих дітей народжується у чуючих батьків, 1 з 10 глуха дитина у глухих батьків. Цей факт береться за основу при розробці різноманітних освітніх маршрутів і з урахуванням унікальності потреб глухих дітей визначає поширені навчальні підходи:

- двомовний-двокультурний (американська ЖМ є основою для вивчення і навчання, а англійська засвоюється у письмовій формі шляхом друкованих слів на папері);

- слухова (усна) не використовує ЖМ, замість цього вивчається англійська через залишок слуху, розвиток форм словесного мовлення);

- тотальної комунікації, що поєднує слухові і візуальні комунікації для навчання. Можна використовувати комбінацію систем жестів, в тому числі американську ЖМ, підписану англійську, мови входу, що використовуються одночасно, наприклад, Signed English (SE, SEE - одна з систем калькованої англійської, коли глухі діти вивчають англійську граматику) [1], інші комунікативні методи.

Різнманітні й *потреби* у створенні комунікативно доступного освітнього середовища закладу освіти, яке також може визначити якість успішності розвитку здібностей глухого учня [4], зокрема, деякі варіанти включають в себе: ранню ідентифікацію і своєчасне втручання (супровід, підтримку) у періоді раннього дитинства, різновиди дошкільних програм, різновиди програм домашнього комунікативно насиченого середовища, класи у денних школах, автономні класи, школи проживання спеціально для глухих учнів з багатим жестовим двомовним середовищем.

Потреби у підборі сучасних ресурсів здобуття освіти ґрунтуються, як правило, на комплексній оцінці фахівців з комунікації і розвитку, відображаються в індивідуальному плані розвитку, включають об'єктивні (а не ілюзорні) можливості учня досягти найвищого рівня успіху, зосереджуються на обранні:

- відповідно обладнаного класу - модифікованої аудиторії, яка повинна включати добре розроблену акустику (для максимального виробництва звуку), мало відволікає активний шум, і належне освітлення для візуалізації. Кожен учень повинен мати чітке уявлення про всі візуальні ефекти (180*);

- використання перекладача жестової мови, що передбачено законодавством, багато класних кімнат з глухими учнями, які користуються ЖМ, і зростають у жестомовному середовищі, і яка включена до їхнього щоденного освітнього життя;

- допоміжні технічні засоби й інструменти для максимального розвитку слухової здібності (FM-системи, які можуть проектувати звук з мікрофона інструктора, C-Print - додаток до текстової системи комп'ютера, синтезатор мови, який перетворює введені слово у формат мовлення, системи індивідуального підсилення та ін.).

Нині багато можливостей існує для навчання означеної категорії здобувачів освіти й сертифікації, що підвищує вимоги й відповідальність педагогів, котрі повинні бути підготовлені до задоволення освітніх індивідуальних потреб своїх учнів. Для всіх педагогічних фахівців, які навчають глухих учнів, правильне коригування в класі (закладі) освітнього навколишнього середовища в поєднанні з передовими методами викладання може означати різницю між успіхом і невдачею для кожного учня.

Таким чином, освітні потреби глухих здобувачів освіти в США пов'язується з сучасними підходами, стають затребуваним для перетворення природних задатків у потенційні можливості.

На особистісному рівні наявність освітньої *потреби* передбачає вибір освітнього маршруту з відповідними методами опанування мови (мов) у жестомовному середовищі, збагачення учня новими знаннями й відповідними академічними компетентностями, визначає індивідуальне, особистісне зростання, уможлиблює соціалізацію, самореалізацію, а також формує спосіб життя. На груповому і соціетальному рівнях потреби в освіті виконують функції соціального розвитку глухих жестомовних з відповідною ідентифікацією. Тому

характер освітніх потреб відіграє значну роль у процесі самоствердження людини, забезпечує процес пізнання, визначає вектор цільових професійних методів наставників (педагогів, перекладачів), формує низку соціально важливих характеристик комунікативно доступного освітнього ландшафту.

Список використаних джерел.

1. Кобель І. (2018). Моделі інклюзії для глухих: погляд з США. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): *збірник наукових праць*: вип. 11/ за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2018. С.144. Вилучено з [http://www. http://actualpce.at.ua/](http://www.actualpce.at.ua/)
2. Александров Д.В. (2011). Освітні потреби населення в контексті розширення інформаційного простору. *Український соціум*, 1, 7-14.
3. Кульбіда С.В. (2021). Особливості комунікативної діяльності нечуючих учнів. Монографія. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка. НАПН України, відділ навчання жестової мови. Київ: Інтерсервіс. 299с. <https://doi.org/10.33189/isp21.01>
4. Kusters et al., (2020). Sign language ideologies Practices and politics. Вилучено з <https://www.researchgate.net/publication/344263685>
5. Kulenko, V., Morska, N., Fesenko, G., Poperechna, G., Polishchuk, R., & Kulbida, S. (2022). The Natural Human Rights within the Postmodern Society: a Philosophical SocioCultural Analysis. *Postmodern Openings. Vol. 13, is. 1. - P. 186-197*. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/13.1/391>.